

IS – TOT ALLES IN STAAT

Hans Jaap Melissen

IS – Tot alles in staat

DE OPMARS VAN EEN TERREURBEWEGING

Uitgeverij Carrera, Amsterdam 2015

Voor mijn ouders.

© Hans Jaap Melissen, 2015

© Uitgeverij Carrera, Amsterdam 2015

Omslagontwerp: Riesenkind, 's-Hertogenbosch

Omslagbeeld: © Mohammed Abed/AFP/Getty Images

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

Auteursfoto: © Truus van Gog, Hollandse Hoogte

ISBN 978 90 488 2550 9

ISBN 978 90 488 2551 6 (e-book)

NUR 320

www.uitgeverijcarrera.nl

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Carrera is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Inhoud

Kaarten 6

Begrippenlijst 9

Tijdslijn 13

Proloog – Toch weer naar Syrië 17

Inleiding 19

Deel I – Inval in Irak 23

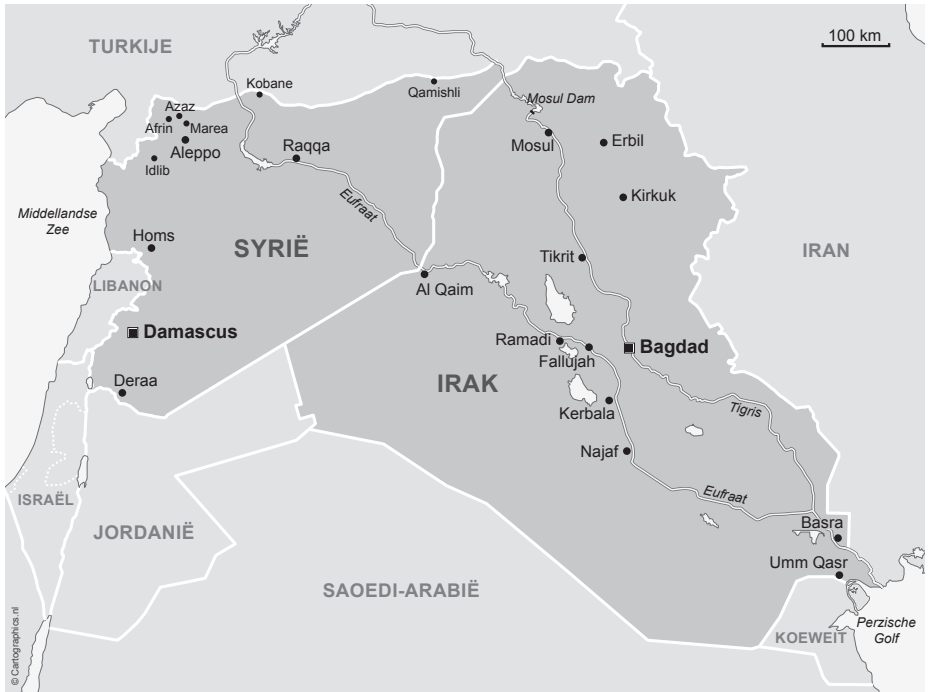
Deel II – Burgeroorlog in Syrië 71

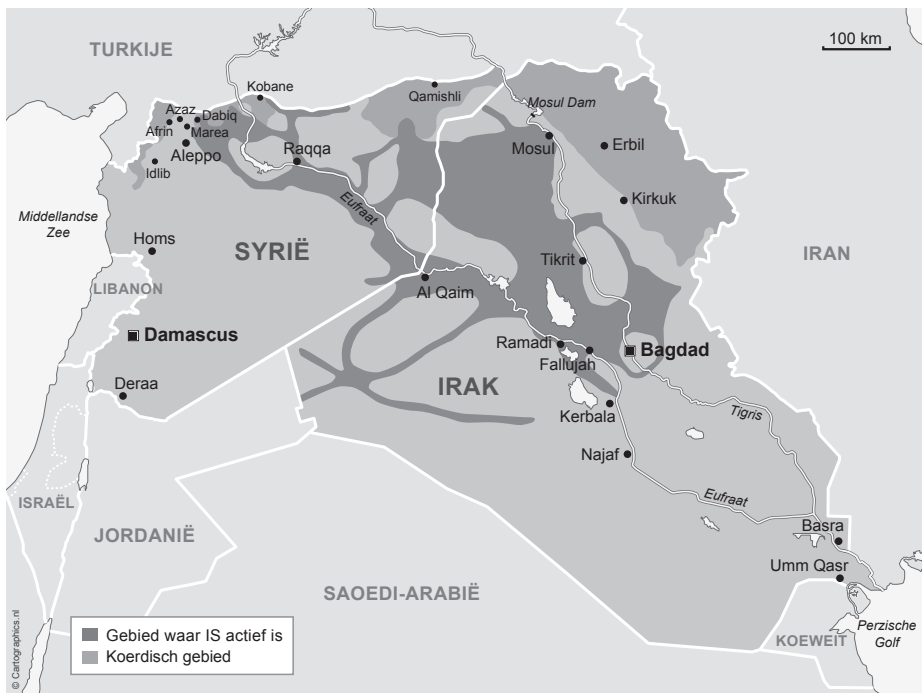
Deel III – Oprichting ‘de Islamitische Staat’ 143

Epiloog – De eenzame IS-strijder 247

Lijst van geraadpleegde publicaties 253

Dankwoord 255

Begrippenlijst

- Abu Bakr al-Baghdadi** Irakees, veertiger, was vanaf 2010 leider van het Iraakse al-Qaida, ook wel Islamitische Staat in Irak genoemd. Sinds april 2013 leider van ISIS, dat eind juni 2014 IS wordt. Vanaf dat moment is Baghdadi ‘kalief Ibrahim’.
- Abu Musab al-Zarqawi** Jordaanse militant, leider van al-Qaida in Irak dat na zijn dood in 2006 bekendstond als ISI: Islamitische Staat in Irak. Dat is de voorloper van wat nu IS heet.
- Al-Qaida** Wereldwijd opererende organisatie van extremistische moslims. Opgericht door Osama bin Laden. Toch is ‘al-Qaida’ meer een merknaam voor losse radicale moslingroepen die aanslagen tegen het Westen/ongelovigen plegen, dan dat al-Qaida (‘de basis’) nu nog werkelijk een strak georganiseerde groepering is.
- Dabiq** Internetglossy van IS. Maar ook een plaats in Noord-Syrië, waar IS de beslissende slag verwacht tussen gelovigen en ongelovigen.
- Daesh** Tegenstanders in Syrië en Irak noemen IS zo, wat een verkorting is van hun Arabische naam: ‘Ad-Dawlah al Islamiyah fil Iraq wa ash-Sham’. Maar IS ervaart de term Daesh als scheldwoord en treedt

hard op tegen mensen die hen zo noemen. Daesh heeft dezelfde klank als een woord dat verwijst naar onderdrukken, met je voet kapotstampen, druktemaker, iemand die niet spoort.

Humvee

Woestijnjeep, uit dezelfde keuken als de burgervariant: de Hummer. Wordt gebruikt door het Amerikaanse leger, maar werd ook verkocht/gegeven aan het Iraakse leger. In juni 2014 was IS in staat honderden Humvees te stelen uit Mosul en Tikrit. De Verenigde Staten bombarderen nu deels hun eigen oude spullen.

ISIS

De Islamitische Staat in Irak en 'Sham'. Sham is de Levant, ook wel Groot-Syrië genoemd. De Levant is de oude term voor het gebied dat nu ongeveer Israël, de Palestijnse Gebieden, Libanon, Syrië, een deel Jordanië en een stukje Turkije is. ISIS bestond onder die naam van april 2013 tot juni 2014.

ISIL

Engelstalige aanduiding voor Islamic State of Iraq and the Levant.

IS

Op 29 juni 2014 verklaart ISIS dat het voortaan 'de Islamitische Staat' is en ook zo heet.

Jabhat al-Nusra

Syrisch filiaal van al-Qaida. IS-leider Baghdadi wilde in april 2013 dat Jabhat al-Nusra op zou gaan in de nieuwe groepering ISIS, maar de groepen gingen ieder hun eigen weg.

Mission Creep

Een militaire operatie steeds verder uitbreiden dan dat oorspronkelijk de bedoeling was.

Moslimbroederschap	Wereldwijde soennitische politiek/religieuze beweging. In 1928 ontstaan in Egypte, maar daar inmiddels verboden. In veel dictaturen in het Midden-Oosten meestal ondergronds actief: met sociaal, educatief en religieus werk.
‘Muhajiri Shaam’	De Twitternaam van een Nederlandse jihadist in Aleppo. Na de eerste Amerikaanse aanvallen op doelen in Syrië, zette hij een filmpje online waarin hij moslims in Nederland oproept tot ‘een stevige daad tegen de Nederlandse overheid’. Zat twee maanden bij IS, maar is nu lid van Jabhat al-Nusra. Noemt zich soms ook Abu Mohammed al-Hollandi.
Peshmerga	Koerdische strijders in Noord-Irak. Hebben goede relatie met Turkije en de vs. Er is veel handel tussen Iraakse Koerden en Turkije. Iraakse Koerden verkopen olie aan Turkije.
PKK	Koerdische strijders in Turkije. Volgens de vs en Turkije een terroristische organisatie. Deel PKK-strijders vertrok naar Irak nadat de organisatie begin 2013 een wapenstilstand met de Turken overeenkwam.
Sahwa	Operatie waarbij soennitische stammen tussen 2005 en 2007 wapens en geld kregen van de Amerikanen om al-Qaida uit Irak te verjagen. Een ‘Sahwa 2’ zou nu nodig zijn om IS te verdrijven.
Shabiha	Verzamelnaam voor burgermilities die voor de Syrische president Assad werken.

- Sjiieten** De tweede stroming in de islam. 10-15 procent van alle ongeveer 1,5 miljard moslims in de wereld is sjiiet. Sjiieten zijn voor erfelijke opvolging in de familielij van de profeet: Mohammeds schoonzoon Ali en zijn nakomelingen zijn voor hen de rechtmatige opvolgers. Landen met meerderheid sjiieten: bijvoorbeeld Iran, Irak. Landen met grote minderheid sjiieten: onder andere Libanon, Syrië, Jemen, Pakistan, India.
- Soennieten** Hoofdstroming in de islam. Verschil tussen soennieten en sjiieten ontstond toen de profeet Mohammed overleed en hij een opvolger moest krijgen. Soennieten vonden dat de opvolger iemand met kennis en statuur moest zijn (sunnah=traditie). De eerste opvolger werd Abu Bakr, een naaste vriend en adviseur van Mohammed. Hij was de eerste kalief van de islamitische gemeenschap. Zijn naam is overgenomen door de leider van IS: 'Abu Bakr' al-Baghdadi. Leden van IS zijn soennitische moslims, met een zeer extreme uitleg van de islam.
- Sykes-Picot** Geheime overeenkomst in 1916 gesloten tussen de Britse onderhandelaar Sykes en de Franse onderhandelaar Picot over de verdeling van het Midden-Oosten in Britse en Franse invloedssferen.
- Vrije Syrische Leger** De oorspronkelijke rebellen, in het begin nog relatief gematigd. Nu uiteengevallen in tientallen strijdgroepen en steeds minder gematigd. Spelen een steeds minder belangrijke rol in de strijd tegen Assad of tegen IS.
- YPG** Koerdische strijders in Syrië (bijvoorbeeld in Kobane). Hebben banden met de PKK.

Tijdslijn

- 11 september 2001** Al-Qaida kaapt vier Amerikaanse passagierstoestellen. Twee vliegen de torens van het World Trade Centre in New York binnen, één het Pentagon in Washington, en het vierde toestel bereikt zijn doel niet, maar stort neer in een veld. Totaal aantal doden: bijna 3000.
- 7 oktober 2001** Amerikaanse aanval op Afghanistan begint.
- 20 maart 2003** (v s-tijd: 19 maart) begin Amerikaanse bombardementen op Irak. Start 'Operation Iraqi Freedom'.
- 9 april 2003** Bagdad valt.
- 1 mei 2003** President Bush verklaart aan boord van een Amerikaans vliegdekschip dat de oorlog in Irak zo goed als gewonnen is. Achter hem hangt een doek met **MISSION ACCOMPLISHED**.
- 2005** Start Sahwa; soennitische stammen die eerst tegen de Amerikanen vochten, proberen zelf al-Qaida te verdrijven, met geld en wapens van de v s.
- 22 februari 2006** Bomaanslag in Samarra op sjiiitische Gouden Moskee, gelegen in overwegend soennitische stad. Gevolg: nog erger bloedvergieten tussen soennieten en sjiieten in Irak. Mogelijke dader: Zarqawi.

7 juni 2006	Zarqawi komt om na Amerikaans bombardement.
4 november 2008	Amerikaanse verkiezingen worden gewonnen door Barack Hussein Obama.
15 maart 2011	Revolutie in Syrië begint.
18 december 2011	Laatste Amerikaanse troepen verlaten Irak.
juli 2012	Deel van Aleppo, Noord-Syrië in handen van rebellen.
20 augustus 2012	Rode lijn-uitspraak Obama: Syrië mag geen chemische wapens inzetten, anders dreigt er 'iets'.
8 april 2013	Oprichting ISIS (later IS).
juli 2013	ISIS bevrijdt honderden soennieten uit de Abu Ghraib-gevangenis bij Bagdad. Dit is het hoogtepunt van een jaar durende campagne om medestanders uit Iraakse gevangenissen te bevrijden.
21 augustus 2013	Chemische aanval in Damascus. Ingrijpen door vs dreigt, maar wordt afgeblazen. Assad moet chemische wapens inleveren.
januari 2014	ISIS neemt de Iraakse stad Fallujah in.
januari/februari 2014	ISIS wordt uit Aleppo en dorpen in de omgeving verdreven door de andere rebellen.
10 juni 2014	ISIS neemt de Iraakse stad Mosul in, tot grote schrik van het Westen.

29 juni 2014	ISIS wordt IS en roept kalifaat uit.
4 juli 2014	IS-leider al-Baghdadi spreekt in de Grote Moskee in Mosul.
3-8 augustus 2014	IS rukt op richting Erbil, hoofdstad Iraaks Koerdistan.
8 augustus 2014	Begin Amerikaanse bombardementen op IS-doelen in Irak.
19 augustus 2014	Onthoofdingsvideo Amerikaanse journalist James Foley.
2 september 2014	Onthoofdingsvideo Amerikaanse journalist Steven Sotloff.
13 september 2014	Onthoofdingsvideo Britse hulpverlener David Haines.
23 september 2014	Begin Amerikaanse bombardementen op IS-doelen in Syrië.
3 oktober 2014	Onthoofdingsvideo Britse hulpverlener Alan Henning.
16 november 2014	IS komt met video 'Although the disbelievers dislike it'. Hierin zijn de onthoofdingen van 18 Syrische militairen te zien. Ook toont 'Jihadi John' (de beul in de andere video's) het afgesneden hoofd van een Amerikaanse gijzelaar: de hulpverlener Peter Kassig.
1 december 2014	De teruggekeerde Nederlandse Syrië-ganger Maher H. wordt tot drie jaar cel veroordeeld, vanwege 'voorbereiding van moord en doodslag met een terroristisch oogmerk'. Zelf stelt H. dat hij alleen maar voedselpakketten heeft uitgedeeld. De uitspraak van de rechter betekent

dat meevechten met welke groep dan ook in Syrië, strafbaar is.

20 december 2014

Koerdische strijders claimen dat de laatste Jezidi's die nu nog op de Iraakse berg Sinjar vastzaten, zijn ontzet en dat de omsingeling van IS doorbroken is. Nederlandse F16's zouden ook bij deze actie betrokken zijn.

23 december 2014

Een 19-jarige man uit Maastricht, die zich in september aansloot bij IS, is de twintigste Nederlandse jihadist die om het leven komt.

Proloog – Toch weer naar Syrië

Dit zou het stomste kunnen zijn dat ik ooit heb gedaan, denk ik als de auto zich in beweging zet, dieper Syrië in. Ik ben op weg naar de frontlinie in de provincie Aleppo. Of beter: een van de frontlinies. Aan de andere kant van deze linie staan geen militairen van Assad, maar strijders van de Islamitische Staat. IS heeft veel westerlingen ontvoerd en meerdere gijzelaars onthoofd, onder wie de Amerikaanse journalisten James Foley en Steven Sotloff.

Voor het eerst kom ik weer terug in het gebied waar een aantal van die ontvoeringen heeft plaatsgevonden.

‘Op dit moment ben je de enige westerse journalist hier,’ zegt Youssef. Hij runt een mediakantoor van het Islamitisch Front, de rebellengroep die mij begeleidt. ‘Bijna niemand durft of mag nog van zijn redactie.’

Ook ik heb geaarzeld mij toch weer in dit deel van Syrië te vertonen, maar ik heb deze keer extreme veiligheidsmaatregelen genomen. Achter ons rijdt een zwarte pick-uptruck met daarin tot de tanden gewapende rebellen die onze auto permanent in de gaten houden. Mijn grote angst is dat we zullen worden gevolgd door IS. Dus heb ik besloten mijzelf te laten volgen door mannen die eventueel met geweld kunnen ingrijpen. Deze rebellen zullen snel naar voren rijden zodra IS-strijders ons proberen aan te houden of klemrijden. Althans, dat hoop ik.

De gedachte aan een einde in een oranje overall met een gemaskerde IS-strijder naast mij, probeer ik zo snel mogelijk van mij af te schudden. Het beste is je te houden aan de gouden regel van de oorlogsverslaggeving: laat de angst thuis en concentreer je op je werk.

Mijn chauffeur Mohammed raadt mijn gedachten: ‘Vertrouw mij, je bent in veilige handen.’ Al is het iets wat ongetwijfeld ook ooit tegen Foley en Sotloff is gezegd, de spanning in mijn lichaam wordt toch minder. Ik moet denken aan een YouTube-filmpje van een man die zegt: ‘Dit is mogelijk het stomste wat ik ooit heb gedaan’, voordat hij zonder parachute uit een vliegtuig springt. Hij lijkt even zijn dood tegemoet te zweven, maar dan springt een parachutist hem na en haakt zich aan hem vast.

Mijn parachute is vandaag een zwarte pick-uptruck. In de spiegel zie ik dat de wagen zo’n 100 meter achter ons rijdt. Ik hoop dat die op tijd zal ‘openklappen’.

Inleiding

‘Breaking News’ is het als in juni 2014 een groep jihadisten in een paar dagen tijd de Iraakse steden Mosul en Tikrit verovert. Kort daarop roept de groep het kalifaat uit: de Islamitische Staat, op deels Syrisch en deels Iraaks grondgebied. De strijdgroep neemt dezelfde naam aan als deze nieuwe staat: IS. De staat wordt door geen enkel land erkend, maar door veel radicale moslims omarmd als de uitkomst van een lang gekoesterde droom. Ze willen graag in het Midden-Oosten een staat oprichten waar moslims strikt volgens de Koran kunnen leven, zonder dat zij worden onderdrukt door corrupte dictators.

De rest van de wereld reageert verbijsterd op de ontwikkelingen. De gewone nieuwsconsument heeft nauwelijks eerder gehoord van deze rebellen. De rebellengroep die zich tot dan ISIS noemde, kwam weleens voor in de nieuwsberichten, maar haalde zelden de krantenkoppen.

Er was in deze periode, voor de zomer van 2014, sowieso minder aandacht voor de oorlog in Syrië. Het uithoudingsvermogen van de Syrische president Assad wint het van de aandachtsspanne van het grote publiek. In het begin van de opstand dachten velen dat Assad net zo zou eindigen als andere dictators en dat het snel zou gaan: vermoord, zoals president Kadhafi in Libië, of gedwongen af te treden, zoals de Egyptische president Mubarak en de Tunesische president Ben Ali.

Ook het uitblijven van westers ingrijpen in Syrië deed de aandacht verslappen. Die discussie speelde naar aanleiding van de hulp die Libische rebellen wel hadden kregen. De Verenigde Naties gingen in 2011 akkoord met een no-flyzone boven Libië,

afgedwongen door onder andere Amerikaanse, Franse en Britse gevechtsvliegtuigen. Deze operatie moest de burgerbevolking van Libië beschermen tegen aanvallen door Kadhafi's strijdmacht en was mogelijk doordat China en Rusland zich in de VN-Veiligheidsraad van stemming onthielden. Maar die landen zagen met lede ogen aan dat deze buitenlandse toestellen zich eigenlijk gewoon als luchtmacht van de rebellen gedroegen. Dat zullen ze niet gauw een tweede keer laten gebeuren.

Hulp aan de Syrische rebellen werd daarmee een soort gat in de markt. Een gat dat werd gevuld door andere partijen: buitenlandse jihadisten mengden zich in de strijd. Onder hen ook Nederlanders, wat wel meteen weer een gespreksonderwerp werd in de media: wat betekent het als die jihadisten weer naar huis komen?

Dat mede met hulp van buitenlandse strijders in Syrië een rebellengroep kon ontstaan die extremere opvattingen heeft dan al-Qaida, ging tot juni 2014 aan velen voorbij.

Ook was niet goed zichtbaar dat in Irak na het vertrek van de Amerikaanse grondtroepen, eind 2011, nog steeds grote onvrede heerste bij een deel van de bevolking. Het deel dat later IS juist hartelijk verwelkomt.

IS had nooit zo succesvol kunnen zijn zonder een vruchtbare voedingsbodem die zich over twee landen uitstrekt: het kapotgeschoten Syrië en het door de Amerikaanse invasie op zijn kop gezette Irak. In Syrië voeren onderdrukte soennieten een gevecht tegen een regering die meedogenloos terugslaat. In Irak zijn soennieten in opstand gekomen omdat ze eerst door de Amerikanen en daarna door de nieuwe sjiiitische regering in Irak zijn onderdrukt en gemarginaliseerd.

Wie de opmars van IS goed wil begrijpen, moet weten wat er sinds de Amerikaanse inval is gebeurd in Irak. Immers, de voorloper van IS, 'al-Qaida in Irak', ontstond hier.

Wie wil begrijpen waarom Syriërs de hulp van IS in eerste in-

stantie dankbaar aanvaardden, moet goed beseffen hoe tragisch de burgeroorlog in Syrië verloopt.

En wie nadenkt over de vraag hoe er moet worden opgetreden tegen het gevaar van IS, krijgt in dit boek een déjà-vu: de Amerikanen waren al eens met 160.000 troepen in Irak en vochten tegen extremisten. Die werden, zo leek het even, verjaagd, maar de extremisten waren in staat in 2014 sterker dan ooit terug te keren.

Bijna de hele wereld maakt zich intussen ernstige zorgen over IS. Wat dat betreft lijkt ook dit een herhaling van hoe de wereld op de aanslagen van 11 september 2001 reageerde: al-Qaida was toen het nieuwe grote gevaar.

9-11 was nota bene de aanleiding voor de Amerikaanse (en Britse) invasie in Irak, die zelf weer een van de aanzetten vormde voor het extremisme van IS.

Laat ik daarom eerst teruggaan naar die elfde september. Een dag waarop de wereld met open mond toekeek en zag waartoe een kleine groep extremisten in staat was. Een dag ook waarvan iedereen zich tot in lengte van jaren zal herinneren waar hij of zij was toen de Verenigde Staten door een terroristische aanslag van ongekende omvang werden getroffen.

Ook ik weet het nog heel goed waar ik toen was.